

Kommittédirektiv

Ett särskilt system för betalning av skadestånd till målsägande

Dir.
2008:138

Beslut vid regeringssammanträde den 13 november 2008

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare tillkallas med uppdrag att överväga förutsättningarna för att skapa ett särskilt system för frivillig betalning av skadestånd som dömts ut på grund av brott.

I uppdraget ingår bl.a. att

- föreslå hur betalningen kan administreras av en betalningsförmedlande funktion och hur en sådan funktion kan organiseras,
- föreslå de ändringar i lagstiftningen som utredarens förslag leder till,
- redovisa ekonomiska, administrativa och andra konsekvenser av förslagen.

Bakgrund

En meddelad dom ska alltid skickas till parterna i målet (26 § förordning [1996:271] om mål och ärenden i allmän domstol). Har domstolen dömt ut skadestånd på grund av brott framgår beloppet och vem skadeståndet ska betalas till av domslutet. Adress- eller kontouppgifter lämnas inte ut och något särskilt inbetalningskort bifogas inte. Den som ålagts skadeståndsskyldighet får, i samband med domen, information om att det är viktigt att på eget initiativ betala skadeståndsbeloppet till målsäganden så snart som möjligt. Den skadeståndsskyldige får även information om att målsäganden kan vända sig direkt till Kronofogdemyndigheten och begära indrivning av skadeståndet

samt att ett sådant förfarande kan komma att medföra negativa konsekvenser för den skadeståndsskyldige.

Lagakraftvunna domar som innehåller en förpliktelse att betala skadestånd skickas till Kronofogdemyndigheten med ett lagakraftbevis (25 a § förordning [1990:893] om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m). Myndigheten är skyldig att fråga målsäganden om denne vill begära indrivning av skadeståndet. Om så är fallet ska myndigheten hjälpa målsäganden med ansökan om verkställighet. Kronofogdemyndigheten undersöker därefter om den dömde har några tillgångar att betala skadeståndet med. Detta kan leda till att målsäganden får betalt helt eller delvis.

Om den dömde inte har tillgångar för att betala hela eller delar av skadeståndsbeloppet, får målsäganden en rapport från Kronofogdemyndigheten där detta framgår och vilka åtgärder myndigheten har vidtagit för att försöka få fram pengar. Förfarandet hos myndigheten är kostnadsfritt för målsäganden.

När målsäganden fått Kronofogdemyndighetens rapport kan han eller hon vända sig till sitt försäkringsbolag för att få hjälp med utbetalning av ersättning. Om det inte finns någon försäkring som täcker skadorna, kan målsäganden ha rätt till brottskadeersättning som betalas med statliga medel. Denna ersättning ger framför allt kompensation för personskador och kränkning. För att målsäganden ska få brottskadeersättning måste en ansökan göras till Brottsoffermyndigheten.

Behovet av ett särskilt system för frivillig betalning av skadestånd till målsägande

Att målsägande får ut tilldömda skadestånd är viktigt av flera skäl. Det är viktigt att en gärningsman som dömts att betala skadestånd gör rätt för sig. För målsäganden kan den ekonomiska kompensation ett skadestånd medför vara ett viktigt led för att få återupprättelse. Samtidigt är det från kriminalpolitiska utgångspunkter viktigt att återanpassningen till samhället av den som dömts för brott inte försvåras. Framför allt för ungdomar är det viktigt med en snabb process och enkla rutiner för att betala utdömda skadestånd. Obetalda skadestånd kan vara en

inkörsport till skuldsättning och restföring och innebär en ökad risk för fortsatt brottslighet.

Dagens system för betalning av skadestånd till målsägande är inte optimal. En förklaring är att många av dem som har dömts att betala skadestånd på grund av brott, trots informationen från domstolen, inte förstår hur de ska bära sig åt för att fullgöra sin skadeståndsskyldighet. Därtill kommer att målsägandens person- och adressuppgifter inte alltid framgår av domen, t.ex. på grund av sekretess, vilket försvårar eller omöjliggör för den skadeståndsskyldige att göra rätt för sig. De skadeståndsskyldiga får därför förhålla sig passiva och vänta på krav från målsäganden. Många målsägande vill dock inte kontakta den skadeståndsskyldige, utan vänder sig i stället till Kronofogdemyndigheten. Detta leder till att även personer som vill och kan göra rätt för sig blir föremål för utsökning och hamnar i kreditupplysningsföretagens register. Dessutom påför Kronofogdemyndigheten den skadeståndsskyldige en utsökningssavgift.

Det är viktigt att det finns ett system som är tydligt och som underlättar för den som ålagts att betala skadestånd att fullgöra sin skyldighet. Det är också viktigt att ett sådant system innebär att målsäganden utan onödigt besvär, och utan att mot sin vilja behöva komma i kontakt med den skadeståndsskyldige, kan få det skadestånd han eller hon har tilldömts. Behovet av ett system som möjliggör betalning av skadestånd är särskilt stort i de fall då uppgifter om målsägandens person- och adressuppgifter är sekretessbelagda och det därför är mycket svårt för en skadeståndsskyldig person att göra rätt för sig gentemot en målsägande.

En möjlighet att underlätta såväl betalning av skadestånd som att få betalt är att inrätta en ordning där betalningen administreras av ett betalningsförmedlande organ.

Uppdraget

Utredaren ska överväga förutsättningarna för att skapa ett särskilt system för betalning av skadestånd som dömts ut på grund av brott. En viktig utgångspunkt för uppdraget är att

rutinerna för betalning av skadestånd till målsägande ska förbättras. En skadeståndsskyldig ska på ett enkelt sätt kunna göra rätt för sig och en målsägande ska kunna få ett utdömt skadestånd utan att själv vara tvungen att agera gentemot den skadeståndsskyldige eller mot sin vilja behöva komma i kontakt med denne.

Utredaren ska lämna förslag på hur betalningen kan administreras av en betalningsförmedlande funktion och hur en sådan funktion närmare kan organiseras för att ge största möjliga fördelar för såväl målsäganden som den skadeståndsskyldige, och då överväga för- och nackdelar med olika alternativ. Utredaren ska särskilt överväga om alla skadestånd ska betalas till det betalningsförmedlande organet.

Utredaren ska även bedöma omfattningen av ärenden som kan komma att hanteras inom ett särskilt system för betalning av skadestånd.

Utredaren ska redogöra för rättsväsendets nuvarande informationsansvar om betalning av skadestånd och bedöma hur detta bör utvecklas för att bli tydligt och väl fungerande. Utredaren ska lämna förslag på hur sådan information kan utformas och hur ansvaret för att information lämnas bör fördelas mellan rättsväsendets aktörer.

Utredaren ska också redovisa problem som kan komma att uppstå med ett särskilt system för betalning av skadestånd samt lämna förslag till lösningar.

Utredaren ska slutligen lämna förslag till ändringar i lagstiftningen som övervägandena leder till. I uppdraget ingår att utarbeta fullständiga förslag på författningstext.

Överväganden och förslag som rör barn och ungdomar ska ta sin utgångspunkt i konventionen om barnets rättigheter. Utredaren ska särskilt redovisa vilka konsekvenser förslagen får för barn.

Utredaren ska även bedöma de kostnader och konsekvenser i övrigt som förslagen kan komma att medföra. Om ett förslag kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras.

Utredaren ska samråda med Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Kronofogdemyndigheten, Åklagarmyndig-

heten samt Sveriges advokatsamfund. Utredaren kan även samråda med andra i den utsträckning utredaren anser det nödvändigt.

Uppdraget ska redovisas senast den 14 januari 2010.

(Justitiedepartementet)